

## **DRET DE LA UNIÓ EUROPEA: BASES CONSTITUCIONALS**

**Trimestre:** 3r

**Crèdits:** 2 ECTS (de 4)

Aquest mòdul forma part de l'assignatura "Drets Fonamentals, Llibertats Econòmiques i Integració Europea".

**Hores de dedicació de l'estudiant:** 50 hores

**Llengua de docència:** castellà

**Coordinador assignatura:** Víctor Ferreres Comella i Manuel Cienfuegos Mateo

**Dades de contacte:** victor.ferreres@upf.edu; manuel.cienfuegos@upf.edu

### **1. Presentació de l'assignatura**

El Dret de la Unió Europea ha adquirit una gran rellevància els últims anys. Els casos resolts pels tribunals espanyols, en els quals s'han aplicat normes de la Unió cada vegada son més i més diversos. L'objectiu d'aquesta assignatura és analitzar alguns dels problemes que es plantegen en la pràctica en aquest àmbit.

### **2. Competències a adquirir (segons el RD 775/2011)**

E3. Conèixer i ser capaç d'integrar la defensa dels drets dels clients en el marc dels sistemes de tutela jurisdiccional nacional i internacional.

E11. Saber desenvolupar habilitats que permetin a l'advocat millorar l'eficiència de la seva feina i potenciar el funcionament global de l'equip o de la institució en què el desenvolupa mitjançant l'accés a fonts d'informació, el coneixement d'idiomes, la gestió del coneixement i la utilització de tècniques i eines aplicades

E13. Saber exposar de forma oral i escrita fets, i extreure argumentalment conseqüències jurídiques, en atenció al context i al destinatari a què vagin adreçades d'acord en cada cas amb les modalitats pròpies de cada àmbit jurisdiccional.

### 3. Continguts, programació i professorat

#### Grup 1

Sessió	Dia i hora	Professor	Matèria
1	10/04/18 16 a 18 h	Manuel Cienfuegos Mateo	Introducció general. Les relacions entre el Dret de la Unió Europea i l'ordenament intern. La qüestió prejudicial.
2	<b>Subgrup 101</b> 16/04/18 16 a 18 h	Manuel Cienfuegos Mateo	ANÀLISI DEL CAS: Els principis d'equivalència i d'efectivitat. La responsabilitat patrimonial de l'Estat.  La Carta dels Drets Fonamentals de l'Unió Europea.
	<b>Subgrup 102</b> 16/04/18 18 a 20 h		
3	25/04/18 16 a 18 h	Manuel Cienfuegos Mateo	ANÀLISI DEL CAS: La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea
4	<b>Subgrup 101</b> 02/05/18 16 a 18 h	Manuel Cienfuegos Mateo	Constitució econòmica i ajuts estatals a empreses
	<b>Subgrup 102</b> 02/05/18 18 a 20 h		
5	08/05/18 16 a 18 h	Manuel Cienfuegos Mateo	Introducció general. Les relacions entre el Dret de la Unió Europea i l'ordenament intern. La qüestió prejudicial.
6	<b>Subgrup 101</b> 14/05/18 16 a 18 h	Manuel Cienfuegos Mateo	ANÀLISI DEL CAS: Els principis d'equivalència i d'efectivitat. La responsabilitat patrimonial de l'Estat.
	<b>Subgrup 102</b> 14/05/18 18 a 20 h		

## Grup 2

Sessió	Dia i hora	Professor	Matèria
1	09/04/18 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	Introducció general. Les relacions entre el Dret de la Unió Europea i l'ordenament intern. La qüestió prejudicial.
2	<b>Subgrup 201</b> 16/04/18 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	ANÀLISI DEL CAS: Els principis d'equivalència i d'efectivitat. La responsabilitat patrimonial de l'Estat.
	<b>Subgrup 202</b> 16/04/18 18 a 20 h		La Carta dels Drets Fonamentals de l' Unió Europea.
3	24/04/18 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	ANÀLISI DEL CAS: La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea
4	<b>Subgrup 201</b> 02/05/18 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	Constitució econòmica i ajuts estatals a empreses
	<b>Subgrup 202</b> 02/05/18 18 a 20 h		
5	07/05/08 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	Introducció general. Les relacions entre el Dret de la Unió Europea i l'ordenament intern. La qüestió prejudicial.
6	<b>Subgrup 201</b> 14/05/18 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	ANÀLISI DEL CAS: Els principis d'equivalència i d'efectivitat. La responsabilitat patrimonial de l'Estat.
	<b>Subgrup 202</b> 14/05/18 18 a 20 h		

### Grup 3

Sesió	Dia y hora	Profesor	Materia
1	09/04/18 18 a 20 h	Víctor Ferreres Comella	Introducció general. Les relacions entre el Dret de la Unió Europea i l'ordenament intern. La qüestió prejudicial.
2	<b>Subgrup 301</b> 17/04/18 16 a 18 h	Víctor Ferreres Comella	ANÀLISI DEL CAS: Els principis d'equivalència i d'efectivitat. La responsabilitat patrimonial de l'Estat.
	<b>Subgrup 302</b> 17/04/18 18 a 20 h		La Carta dels Drets Fonamentals de l'Unió Europea.
3	24/04/18 18 a 20 h	Víctor Ferreres Comella	ANÀLISI DEL CAS: La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea
4	<b>Subgrup 301</b> 03/05/2018 16 a 18h	Víctor Ferreres Comella	Constitució econòmica i ajuts estatals a empreses
	<b>Subgrup 302</b> 03/05/2018 18 a 20 h		
5	07/05/18 18 a 20 h	Víctor Ferreres Comella	Introducció general. Les relacions entre el Dret de la Unió Europea i l'ordenament intern. La qüestió prejudicial.
6	<b>Subgrup 301</b> 15/05/2018 16 a 18h	Víctor Ferreres Comella	ANÀLISI DEL CAS: Els principis d'equivalència i d'efectivitat. La responsabilitat patrimonial de l'Estat.
	<b>Subgrup 302</b> 15/05/2018 18 a 20 h		

#### **4. Avaluació**

El sistema d'avaluació es basarà, fonamentalment, en un examen escrit.

L'examen estarà integrat per un conjunt de preguntes amb resposta breu, relatives als temes i casos estudiats a classe.

També es tindrà en compte la participació de l'alumne durant les sessions.

El valor de la nota de "Drets de la Unió Europea: bases constitucionals" serà el 50% del total de l'assignatura de "Drets Fonamentals, Llibertats Econòmiques i Integració Europea". El mòdul de "Drets Fonamentals i Procés" val l'altre 50%.

La nota final de l'assignatura serà la mitjana de ambdós mòduls.

Durant el mes de juliol de 2018 es realitzarà la prova de recuperació pels alumnes que hagin suspès el present mòdul en el període ordinari i tampoc hagin aprovat l'assignatura. Aquells que hagin aprovat el mòdul no s'hauran d'examinar del mateix a la prova de recuperació.

#### **5. Textos legals i bibliografia recomanada**

- Ricardo Alonso García, "Sistema jurídico de la Unión Europea" (Civitas, 2014).
- Ricardo Alonso García, "Derecho de la Unión Europea: Textos y materiales" (Civitas, 2010).
- Paul Craig & Gráinne de Búrca, "EU LAW: Text, Cases and Materials" (Oxford University Press, 2011).
- Araceli Mangas Martín & Diego Javier Liñán Nogueras, "Instituciones y Derecho de la Unión Europea" (Tecnos, 2016).
- Daniel Sarmiento Ramírez, "El Derecho de la Unión Europea" (Marcial Pons, 2016).

## **DERECHOS FUNDAMENTALES Y PROCESO**

**Trimestre:** 3º

**Créditos:** 2 ECTS (de 4)

Este módulo forma parte de la asignatura "Derechos Fundamentales, Libertades Económicas e Integración Europea".

**Horas de dedicación del estudiante:** 50 horas

**Lengua de docencia:** castellano

**Coordinador asignatura:** Alejandro Saiz Arnaiz

**Datos de contacto:** alex.saiz-arnaiz@upf.edu

- **Alejandro Saiz Arnaiz.** Catedrático de Derecho Constitucional de la Universidad Pompeu Fabra. Fue profesor ordinario en la Escuela Judicial. Juez "ad hoc" del Tribunal Europeo de Derechos Humanos (2008-2015). Miembro del Consejo de Administración de la Agencia de Derechos Fundamentales de la Unión Europea.
- **Maribel González Pascual:** Profesora agregada de la Universitat Pompeu Fabra. Anteriormente investigadora de la Universidad de Salamanca, del Instituto Nacional de la Administración Pública (Madrid) y el Max Planck de Derecho público Comparado y Derecho Internacional (Heidelberg)
- **Aida Torres Pérez:** Profesora Agregada de Derecho Constitucional y Coordinadora del Doctorado en Derecho de la UPF. Doctorada por la Universidad de Yale. Ha realizado estancias de investigación en el Instituto Universitario Europeo; la Universidad de Trento, la Universidad de Maastricht, el Max Planck Institute de Derecho Público Comparado y Derecho Internacional y el Centro de Excelencia de Tribunales Internacionales (Copenhague)

### **1. Presentación de la asignatura**

Se estudiarán los medios "extraordinarios" de tutela de los derechos fundamentales, como lo son el recurso de amparo ante el Tribunal Constitucional y las demandas ante el Tribunal Europeo de Derechos Humanos. En ambos casos se analizarán los requisitos para su planteamiento y los efectos de las sentencias dictadas por el TC y el TEDH.

Además, se analizarán la imparcialidad judicial y los derechos fundamentales de los abogados en el ejercicio de la profesión, dos aspectos que tienen una singular relevancia profesional y una importante dimensión constitucional en la perspectiva de la tutela judicial efectiva y del derecho de defensa.

## **2. Competencias a adquirir (según RD 775/2011)**

E3. Conocer y ser capaz de integrar la defensa de los derechos de los clientes en el marco de los sistemas de tutela, jurisdiccionales nacionales e internacionales.

E11. Saber desarrollar destrezas que permitan al abogado mejorar la eficiencia de su trabajo y potenciar el funcionamiento global del equipo o institución en que lo desarrolla mediante el acceso a fuentes de información, el conocimiento de idiomas, la gestión del conocimiento y el manejo de técnicas y herramientas aplicadas.

E13. Saber exponer de forma oral y escrita hechos, y extraer argumentalmente consecuencias jurídicas, en atención al contexto y al destinatario al que vayan dirigidas, de acuerdo en su caso con las modalidades propias de cada ámbito procedimental.

### 3. Contenidos y programación

<b>Grupo 1</b>			
<b>Sesión</b>	<b>Día y hora</b>	<b>Profesor</b>	<b>Materia</b>
<b>1</b>	9 de abril 18 a 20 h	Alejandro Saiz Arnaiz	El recurso de amparo ante el Tribunal Constitucional (TC). La demanda
<b>2</b>	16 de abril 18 a 20 h (subgrupo 101)  16 de abril 16 a 18 h (subgrupo 102)	Maribel González Pascual	Recurso de amparo: agotamiento de la vía judicial y especial trascendencia constitucional.
<b>3</b>	24 de abril 18 a 20 h	Alejandro Saiz Arnaiz	La demanda contra España ante el Tribunal Europeo de Derechos Humanos (TEDH).
<b>4</b>	2 de mayo 18 a 20 h (subgrupo 101)  2 de mayo 16 a 18 h (subgrupo 102)	Alejandro Saiz Arnaiz	Imparcialidad judicial. Derechos fundamentales de los abogados.
<b>5</b>	7 de mayo 18 a 20 h	Alejandro Saiz Arnaiz	Las sentencias estimatorias de amparo y del TEDH



<b>Grupo 2</b>			
<b>Sesión</b>	<b>Día y hora</b>	<b>Profesor</b>	<b>Materia</b>
<b>1</b>	10 de abril 16 a 18 h	Alejandro Saiz Arnaiz	El recurso de amparo ante el Tribunal Constitucional (TC). La demanda
<b>2</b>	16 de abril, 18 a 20 h (subgrupo 201)  16 de abril, 16 a 18 h (subgrupo 202)	Aida Torres Pérez	Recurso de amparo: agotamiento de la vía judicial y especial trascendencia constitucional.
<b>3</b>	25 de abril, 16 a 18 h	Alejandro Saiz Arnaiz	La demanda contra España ante el Tribunal Europeo de Derechos Humanos (TEDH).
<b>4</b>	2 de mayo 18 a 20 h (subgrupo 201)  2 de mayo, 16 a 18 h (subgrupo 202)	Aida Torres Pérez	Imparcialidad judicial. Derechos fundamentales de los abogados.
<b>5</b>	8 de mayo, 16 a 18 h.	Alejandro Saiz Arnaiz	Las sentencias estimatorias de amparo y del TEDH

<b>Grupo 3</b>			
<b>Sesión</b>	<b>Día y hora</b>	<b>Profesor</b>	<b>Materia</b>
<b>1</b>	9 de abril 16 a 18 h	Alejandro Saiz Arnaiz	El recurso de amparo ante el Tribunal Constitucional (TC). La demanda
<b>2</b>	17 de abril 16 a 18 h (subgrupo 302)  17 de abril 18 a 20 h (subgrupo 301)	Maribel González Pascual	Recurso de amparo: agotamiento de la vía judicial y especial trascendencia constitucional.
<b>3</b>	24 de abril 16 a 18 h	Alejandro Saiz Arnaiz	La demanda contra España ante el Tribunal Europeo de Derechos Humanos (TEDH).
<b>4</b>	3 de mayo 18 a 20 h (subgrupo 301)  3 de mayo, 16 a 18 h (subgrupo 302)	Aida Torres Pérez	Imparcialidad judicial. Derechos fundamentales de los abogados.
<b>5</b>	7 de mayo 16 a 18 h	Alejandro Saiz Arnaiz	Las sentencias estimatorias de amparo y del TEDH

#### **4. Evaluación**

El sistema de evaluación se basará, fundamentalmente, en un examen tipo test sobre todos los temas tratados en el aula.

También se tendrá en cuenta la participación del alumno durante las sesiones.

Durante el mes de julio de 2018 se realizará una prueba de recuperación para quienes no hayan superado el examen.

El valor de la nota del presente módulo será el 50% del total de la asignatura de "Derechos Fundamentales, Libertades Económicas e Integración Europea".

#### **5. Textos legales y bibliografía recomendados**

-Textos legales: Constitución Española, Convenio Europeo de Derechos Humanos y Ley Orgánica del Tribunal Constitucional.

- "La libertad de expresión del abogado en la defensa de su cliente", M. Beltrán de Felipe, RGDA, núm.2, febrero 2003

-*Imparcialidad judicial y derecho al juez imparcial*, R. Jiménez Asensio, Aranzadi, 2002

- *Sistema de justicia constitucional*, en particular pp. 107-135, sobre el recurso de amparo, P. Pérez Tremps, Civitas, 2015.

- *Cómo presentar una demanda ante el Tribunal Europeo de Derechos Humanos*, C. Morte Gómez, Tirant lo Blanch, 2011